
Prikazi

Krešimir BAGIĆ

Posvećenik riječi

(Igor Grbić. 2026. *Ispravljanje vremena*. Zagreb: Disput)

Knjiga *Ispravljanje vremena* Igora Grbića donosi 58 kraćih članaka raspodijeljenih u dvije cjeline kojih su naslovi “Vrijeme kao jezik” i “Vrijeme kao svijet”. Članci se vrsno mogu odrediti kao eseji, glose, filološke mikrostudije, kritike i sl.

Knjigu otvara kratak zapis o Bogu i jeziku, u kojemu autor spretno aktivira frazeološke konstrukcije koje kao tematsku riječ sadrže riječ Bog te uvodno naglašava važnost jezika za izgled svijeta i njegovo funkcioniranje. Analogija između jezika i svijeta u temelju je Grbićeva mišljenja i imaginacije. Autor joj se utječe u različitim prigodama i s različitim nakanama, a u podlozi svih je ideja o svjetotvornosti jezika. U prvoj cjelini niz je članaka koji promišljaju pojedine jezične odnose, kategorije i koji nastoje u govoru o jeziku nadići uvriježene gramatičke i lingvističke okvire i sheme. Grbić među ostalim tematizira izražavanje prostora i vremena, odnose osjetila sluha i vida, raspravlja o upotrebama pojedinih izraza i njihovim opisima u jezikoslovnim priručnicima i sl. Pritom u govornoj praksi nalazi intrigantne razloge da upućeno, lucidno i nerijetko kritički poveže etimologiju, retoriku, mitologiju i književnost ne bi li objasnio (ili učinio bjelodanom) neku jezičnu pojavu. Poduzete analize potkrepljuje navođenjem simptomatičnih podataka iz brojnih jezika (uz hrvatski to su sanskrt, grčki i latinski, pa talijanski, španjolski, engleski, njemački, francuski, poljski, češki...).

U jednom eseju Grbić sam sebe karakterizira “posvećenikom riječi”. To priznanje treba ozbiljno shvatiti. On jezičnim temama pristupa iz različitih očista – filozofijskog, semantičkog, etimološkog, sonornog... Gdje se kreće između konkretnoga podatka i ideje, gdje se između matematike i metafizike; jednom je ironičan, drugi put duhovit, treći put implicitno polemičan. Kada se primjerice usredotoči na konkretnu riječ, storiju o njoj u pravilu pretvori u kulturološku glosu s obiljem filoloških podataka, kulturoloških sekvenci i vlastitih dojмова.

U drugoj cjelini knjige Igor je Grbić okupio eseje o ljubavi, smrti pjevača, odgoju, politici, književnosti, pitanju roda u nazivima voćaka i izvedenicama iz njih, jezičnom, figurativnom i mitološkom statusu sunca, motivima zbog kojih je prestao piti pivo, prikaze nekoliko knjiga i sl. U tim tekstovima u prvi plan izbija

esejistički subjekt sa svojim interesima, konkretnim iskustvom, obrazovanjem i odnosom prema kontekstu. Autor se često referira na pjesnike i mistificira njihove jezične prakse, spominje među ostalima A. B. Šimića, Vaska Popu, Vesnu Krmpo-
tić. Dapače, povlači oštru razdjelnicu između proučavatelja jezika, napose jezičnih savjetodavaca, s jedne i pjesnika s druge strane – prve naziva “samozvanim gospodarima jezika”, a za druge ustvrđuje da su “njegovi (jezikovi) jedini legitimni predstavnici, jer su sama utjelovljenja jezika”. Opoziciju podcrtava i sljedećim tvrdnjama:

Svaka vjerodostojna pjesma progovara i o jeziku kojim je pisana i o jeziku uopće neizmjerljivo više od bilo kakve gramatike ili rječnika. Ona jezik sugerira. Tek upućuje na njega. Njime zamuckuje. Ne pada joj ni na pamet da bi ga mogla iskazati. Profesionalni jezikoslovac ni to ne zna.

Članci uvršteni u *Ispravljanje vremena* prethodno su objavljivani u *online* časopisu *Nemo*. Trag prvotnoga konteksta očituje se u autorovoj kolumnističkoj okretosti, izravnosti izlaganja, umijeću izdvajanja upečatljivih primjera i efekt-
nim poentiranjima. Uza sve u Grbićevim se tekstovima povremeno pojavljuju prigodne maksime koje svjedoče o dubini njegovih uvida i rafiniranosti njegova mišljenja. Takve su npr.: “Riječ je stopljena sa samim bićem koje sriče.”, “Poezija utjelovljuje jezik, i ona ga jedina i osjeća.”, “Jezik je svijet, ali nevidljiv. Svijet je jezik, ali vidljiv.”

Raspravljački diskurz Igora Grbića združuje obilježja popularnoznanstvenoga, novinarskoga i, nerijetko, beletrističkoga stila. U njegovu se izlaganju susreću i surađuju filološka ekspertiza, dojmljivi primjeri, prigodna narativnost i subjekt koji ne bježi od vlastitih mišljenja, dojmova i afekata. S obzirom na to da je knjiga “izrasla” iz kolumne, njezini su jezik, stil i oblici referiranja u službi izravnosti izlaganja i retoričkoga šarmiranja čitatelja. Među ključne vrline Grbićeve knjige uvrstio bih lakoću uvođenja ozbiljnih znanstvenih pitanja i zavodljivu eleganciju njegova pisanja. Te dvije odlike plijene čitateljevu pažnju i potiču ga da se uputi i u teme kojima se možda sâm ne bi pozabavio. Ta lakoća i elegancija počinju već od naslova članaka (npr.: “Lako je pužu biti puž”, “Iz ptice u pticu”, “Banaliziram, dakle postojim”).

Kompleksni odnosi jezika, svijeta i pojedinca te s njima povezana filološka i kulturološka pitanja uvijek su vrijedni raspravljanja jer se u njima zrcale spoznajne i simboličke vrijednosti društva (jezične zajednice). Grbićeva knjiga ide u red onih rijetkih izdanja koja uspješno premošćuju jaz između specijalističke rasprave i teksta koji je namijenjen zainteresiranim laicima. S njom će obje spomenute skupine biti na dobitku.